

„LUPTA PENTRU LUMINĂ“

„LUMINA PRIN LUPTĂ“

Revista Literară

APARE LA 1, 10 și 20 ALE FIE-CĂREI LUNI

DIRECTOR, TH. M. STOENESCU.

PRIM-REDACTOR, COLONEL G. BOTEANU.

Articolele nepublicate nu se
înapoiază

Scrisorile nefrancate se refuză.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA

STRADA ARCULUI, No. 10.— BUCURESCI

Ziarele care ar reproduce ar
ticole din această revistă sunt
rugate a arăta această în josu
articolelor.

ESAMENELE CONSERVATORULUI

Clasa de Declamație

Anul acesta esamenele Conservatorului s'au început în ziua de 5 Iunie, cu clasa de Declamație, ai cărei profesori sunt: d-na Aristița Romanescu pentru *Dicțiune*, în anul I-iu și al II-lea, d-l C. Nottara, pentru *Mimică* în aceiași ani, și d-l St. Vellescu pentru cursul de Declamație în anul al III-lea.

Comisiunea examinatoare a fost compusă din d-nii Gr. Cantacuzino, Clușă, Olănescu, Vlădoianu, I. Malla și d-nele Henrieta Sihleanu și Anghel.

De la început și fără nici o rezervă cată să contestăm competența acestei comisiuni, pentru motive de legitimitate apărare a artei teatrale și a tehnologiei sale contra amatorlăcului de ambe-sexe, și mai ales pentru puternicul cuvânt că tot aceeași comisie luând osteneala de a ocupa scaunele și masa în mai mulți ani trecuți, n'a găsit cu cale sau n'a știut să constate calamitățile ce bântue această școală și să propue Ministerului mijloace serioase de îndreptare. Cei care ar cerca să respingă acest adevăr, să dovedească mai întâiu că d-nii Cantacuzino, Olănescu, Malla, etc., posedă vre-un titlu că au frecventat sau trecut vre-o școală specială din țară sau strătate, sau că prin scrierile d-lor au arătat că au cunoștințe suficiente în tehnologia științei ce vin să examineze acolo. Altfel, dată fiind ușurința cu care Ministerul dă asemenea sarcină unor oameni străini de însemnătatea ei, nu ne vom mira când într'o zi vom vedea studenții în Medicină depunând doctoratele înaintea babelor descântătorese, sau absolvenții facultății de drept dând tezele în fața unei comisii compusă din d-nii advocați cu patalamale de la Târgoviște.

Cred că dupe atâtea critici publicate prin ziare, ar fi fost timpul ca d-nii în cestiune să înțeleagă că a face esamene de artă nu este tot una cu a asista ca amator sau om de gust

la un spectacol, și, văzând situațiunea la care se expun, să decline onoarea de a compune un juriu pentru care n'au altă calitate de cât tot aceia care pe unii îi ține încă la Teatrul Național.

Cred de asemeni de absolută și urgentă necesitate a se schimba odată pentru tot-d'auna vechiul sistem pe care îl întrebuințează d-nii Miniștri, de a satisface fanfaronada celor care se consideră universalii în toate ramurile de învățământ, și a lăsa la aprecierile lor soarta unei școli, unde n'au ce căuta de cât oameni absolut speciali; și atât mai rău, dacă Statul n'a îngrijit să și formeze din vreme asemenea oameni.

Iată pentru ce, dupe mai multe decenii de la înființarea școlii de Declamație, roadele ce a dat ea s'ar reduce la nimic, dacă câți-va din artiștii ce au eșit dintr'ênsa nu ar fi căutat în urmă să studieze și să se formeze singuri, profitând doar de puținele noțiuni ce profesorul titular d-l Stefan Vellescu a putut să le pue la îndemână, dat fiind-că unui om singur i-ar fi fost absolut cu neputință să facă față complexului de studii ce ar trebui să se predea în Conservator.

Și, în adevăr, cercetând cu pricepere situația trecută și actuală a școlii în cestiune, constați cu mâhnire că ea n'a făcut nici un progres.

Pentru ce?

Pentru că elevii admiși acolo nu sunt absolut pregătiți a înțelege vre-un curs de o ordine mai înaltă în știința teatrală, pentru că cei doi profesori numiți pe lângă d-l St. Vellescu nu au căutat să și formeze un program de asemeni studii, reducându-le la început la gradul de cultură al elevilor admiși, spre a le ridica apoi treptat la un nivel mai înalt; pentru că ênsuși respectabilul meu profesor și amic d-l St. Vellescu, când a cerut să i se dea la vreme cursurile ajutătoare, nu a fost ascultat, iar când într'un moment fericit s'a găsit un

ministru ca d-l Take Ionescu, care a înființat catedra de Dicțiune și Mimică, incredințându-le d-nei Romanescu și d-lui Nottara, aceștia n'au consultat pe profesorul titular spre a 'i iniția cum trebuie să 'și alcătuiască cursurile pentru care au fost numiți, ci i-au luat fie care câte-o parte din elevi, spre a face cu densii un fel de repetiții de teatru, neînvățându-i de cât a 'i imita și copia în rolele lor ca niște mașini înconșiente.

Aceasta e o probă destul de vedită că d-na Romanescu și d-l Nottara n'au înțeles misiunea ce li s'a dat acolo, și ar fi urmat ca Ministerul să se intereseze mai de aproape, și o dată catedrele create, să nu le lase pe mâna unor oameni nepricepuți, ci să le scoată la concurs, tot așa cum s'a făcut odinioară cu catedra d-lui Vellescu, pe care d-nia sa, când s'a întors de la Paris, a obținut-o în urma unui concurs foarte riguros. Prin urmare, or cele două catedre noi sînt similare în grad cu a d-lui Vellescu și ele trebuiesc ocupate conform legei, or sunt numai niște simple posturi de repetitori și deci de ajutori ai profesorului titular, și atunci acei care le ocupă trebuie să lucreze sub direcțiunea acestuia, conformându-se întocmai instrucțiunilor sale.

În cazul acesta d-l Vellescu le-ar fi impus anume cursuri pregătitoare, rămăind că d-nia sa să facă mai cu succes materia ce deja face, dar pe care elevii sunt în neputință de a o pricepe. Nici nu s'ar putea contesta că d-l Vellescu își îndeplinește însărcinarea în conștiință. Dovadă cursurile d-sale deja tipărite, precum cel de Declamație, Istoria Artei Dramatice și Istoria Teatrului Român, pe care deja îl publică în această revistă. Ce folos pot aduce însă elevilor aceste cursuri, când suntem informați că unii din ei, ajunși în anul al III-lea, nefiind pregătiți în primii doi ani, au avut aerul de a cere d-lui Vellescu să nu le mai predea cursuri teoretice, căci nu le înțeleg, ci să continue a 'i învăța scene și piese, cum au obicinuit să facă cu cei-l'alți doi profesori.

Precum se poate vedea, cestiunea cea mai importantă este aceia a studiilor și de aceia voi 'oi opri asupra ei mai cu stăruință, căci mărturisesc că aș pierde timpul în zadar a mă mai ocupa aci anume cu examenele din acest an, întru cât producțiunile elevilor sunt absolut de nici o valoare.

Voi 'u evita deci învechitul obicei al unora de a alcătui o așa zisă dare de seamă a esamelor ticluite pe eleve și elevi, pe scenele și genurile de role ce au interpretat, căci nu m'am servit de ele decât ca un pretext spre a discuta diferitele puncte ce 'mî propun a trata aci, subt o formă cu totul generală.

Să vedem, prin urmare, cum se predă și

cum ar trebui să se predea la școala de Declamație.

La începutul fie căruia an, elevii de ambe sexe sunt înscriși de direcțiune cu anume formalități uzitate. De câți-va ani, se zice că s'a adoptat condițiunea ca ei să fi absolvit cel puțin patru clase secundare. Cum însă unii fără să poată îndeplini această condițiune, vădesc oare care talent, ca voce, corp, etc., sunt admiși și cu mai puțină carte, ba chiar abia știind să scrie și să citească. Iată deci o parte de elevi fără instrucție, și poate, din nefericire, cei mai talentați.

La începerea cursurilor, profesorii își împart elevii astfel: d-na Romanescu ia fetele, d-l Nottara băieții, iar d-l Vellescu ia în primire pentru anul al III-lea pe vechii elevi, care au trecut deja anul I-iu și al II-lea cu cei-l'alți doi profesori.

Iată cum încep lecțiunile primilor doi ani:

Acestea constau mai întâi din a învăța pe din afară poezii, anecdote, monologuri, fragmente și scene isolate din piese, unele în versuri, altele în proză. Odată știute pe de rost, elevul se urcă pe o scenă și acolo începe a recita bucată știută, a gesticula, a face mișcări, a lua atitudini.

Notați că pentru toate acestea elevului nu 'i s'a făcut nici o pregătire anumită.

Din moment în moment, profesorul care ascultă, îl întrerupe pentru a 'i observa că cutare intonație nu e bună, că cutare gest este neestetic, că cutare mișcare nu e la timp; apoi, când elevul, neștiind poate ce este *intonație*, *gest*, *estetică*, etc., nu știe firește nici cum să se corecteze prin el însuși, profesorul îi ia locul, și execută el ceia ce n'a putut elevul; acesta la rëndul său caută a se apropia cât mai mult de intonația, gestul său mișcarea profesorului, și iată-l zi cu zi un imitator inconstient al unei execuții, de care el nu 'și dă seamă pentru ce e așa, și nu altfel.

Și să nu se creadă că inventez sau că exagerez adevărul. Or cine poate controla metoda aceasta de imitație a dascălilor de declamație: Duceți-vă la un examen, și observați când mai mulți elevi vor recita aceiași bucată sau scenă: Veți vedea că prototipurile sunt așa de bine calchiate de elevi, că toți la fel au aceiași măsură în mișcarea fraselor, aceleași intonații, aceleași rezele și reticențe la a nume schimbări de ton sau atacuri de perioade noi, că ar fi cu neputință să nu recunoști pe d-nul Nottara, sau d-na Romanescu.

Ce derivă de aci? Că elevii nefiind formați decât dupe această metodă funestă, cei care nu vor putea să se instruiască singuri ulterior, vor ieși niște calapodari, neapți de a imagina și crea ceva în mod inteligent.

Oare așa ar fi, dacă profesorii ar fi ei în-

șiși măcar ingenioși? De sigur că nu. Și să nu credeți că trebuie multă deșteptăciune, pentru că, în loc să 'ți imaginezi că ai înaintea ta mașini vorbitoare, să cauți a forma oamenii cu pricepere. Admit că d-na Romanescu și Notara n'au avut destul timp spre a'și face o instrucțiune specială, dar nu le e permis, odată ce ocupă catedre la o asemenea școală, să n'aibă nici noțiunile celor mai elementare principii.

Să luăm un exemplu de dicțiune, spre a demonstra că sînt mijloace de a evita metoda dumnealor imitativă:

Se știe că monotonia este ne admisă în arta de a vorbi, și că schimbarea de ton este un element constitutiv al expresiunii și al armoniei prin raport la emoțiunile și situațiunile ce suntem ținuți a represinta.

Ce fac profesorii noștri, când e momentul ca un elev să schimbe tonul? Ii spun doar:

— Aci, schimbă tonul!

Și dacă el nu știe cum, profesorul cată neapărat să i se substituie ca să-i dea un nou tipic de imitat.

Dar cum elevul va putea să facă el însuși execuția, când nici nu știe ce va să zică o schimbare de ton?

Un profesor inteligent ar face elevului mai întâi următoarea explicație:

— Inchipuește 'ți că în acest moment vorbim aci amândoi, cum vorbim acum, și că te-ai întreba: *Cine a fost Cezar?* Ce ai răspunde?

— Un împărat al Romanilor! va răspunde elevul.

— Inchipuește 'ți că de-o dată cine-va, care ar fi în altă cameră, ceva mai departe, te-ar striga acolo să'l scapi de vre-un pericol. Cum i-ar răspunde, ca să te auză?

— Viu îndată!

— Observă deci că cu un ton ai răspuns la întrebarea mea, și cu altul mai sus la strigătul ce te-a chemat. Ce-ai făcut cu aceasta?

— Am schimbat tonul, va răspunde elevul pe deplin edificat.

— Ei bine, aceasta va să zică o schimbare de ton, va complecta profesorul, și va urma cu explicațiile schimbărilor de ton, ca de exmplu:

Vocea, trebuie să urmeze schimbările analoge cugetării noastre. Când subiectul e vesel, vocea e plină, simplă, deschisă; când ne dispuțăm, vocea se ridică și desfășură mai multă energie. În mânie, este aspră, grăbită, întretăiată de respirație deasă. Când facem cui-va destăinuirii, scuze, rugăciuni, etc., vocea e dulce și slabă. Când dăm consilii, făgădueli, etc. vocea este gravă. Ea este strînsă și întreruptă în spaimă; vie în discuții; moale și flexibilă când ne înduioșăm. În povestire este clară și plină, etc. Prin urmare prin schimbarea de ton reprezentăm natura fie-cărui fapt, fie cărui detaliu, etc.....

Observă cred or cine că acest profesor nu s'a substituit elevului, pentru a 'l obliga să'și schimbe tonul prin imitație, ci a pus la îndemână acestuia câte-va principii, pe care negreșit le-ar putea enunța dupe timp și situație.

Același raționament l'am putea întrebuița în privința gesticulației, spre a dovedi că nu prin imitație un elev poate învăța să gesticuleze, ci prin o întreagă teorie, pe care profesorul ar putea-o expune, fără măcar să se miște de la catedra sa.

O foarte scurtă explicațiune și va fi destul:

Omul în stare de calmitate, când nu face nimic, când nu cugetă, nu vorbește și nu e turburat de nici o emoție, are o atitudine relativ normală, adică 'și ține brațele în libertatea lor, fie or care poziția ce a ocupat înaintea acestei stări. De la această stare de deplină liniște, pot deriva nenumărate atitudini și gesturi, sub influența diferitelor stări ce ne-ar face să trecem de la cea de calm. În artă însă toate trebuie să fie în deplină concordantă cu starea psihică ce a produs o schimbare în noi și să păstreze o armonie în variația lor: gestul întrebuițat în discordantă cu emoția ce 'l produce, dă un efect fals și prin urmare nu exprimă nici cugetarea, nici sentimentul ce voim a depinge.

Pentru a da gestului o expresiune justă, cată neapărat să cunoaștem principiile fiziologice (Notați aci, că elevilor cată să li se predea și fiziologie) ce prezidă la modificările gesturilor, spre a exprima bucurie, tristețe, iubire, spaimă, etc. Or, unii fiziologi au stabilit deja că unele emoțiuni produc relaxarea mușchilor, iar altele contractarea lor. Că bucuria că am văzut pe cine-va ne face să întindem brațele spre el, că spaima de ceva rău, ne face să le tragem înapoi, etc.

Ce sînt, prin urmare, acestea, dacă nu o înfimă parte din nenumăratele principii pe care profesorul ar trebui să le explice elevilor, pentru a 'i face să conceapă prin ei înșile diferitele cadruri în care să'și restrângă gesticulația lor?

Prin urmare, studiul principiilor în arta teatrală este de atâta importanță, că fără ele nimic nu se poate executa cu succes. Ele s'ar putea compara cu bara de echilibru a acrobatului, care numai dupe ce s'a obicinuit a se menține cu ajutorul ei, o lasă de-o parte, spre a se arunca în executarea figurilor de forță.

Am zis mai sus, în paranteză, că elevii trebuie să aibă și cunoștințe de fiziologie. Merg și mai departe: pentru a scăpa de învățământul de rutină al actualilor dascăli, le trebuie până și Anatomie.

Și să ne lămurim de ce:

Inchipuiți-vă că într'o seară, la teatru, spectatori s'ar compune dintr'un mare număr de

doctori. Se înțelege că, ca unui carî și-au plătit și ei stalurile, au dreptul să pretinză ca iluziunea execuțiunii să le fie cât mai deplină. La un moment dat un personajiu din piesă ar avea să ucidă pe altul și indicațiunea ar fi astfel că ucigașul trebuie să producă moartea printr'o tăetură cu cuțitul la gât. Cum ar proceda actorul? Ar simula, ca de obicei, o tăetură la beregată, și ucisul va cădea imediat, ca mort.

Vă faceți însă idee ce efect ar produce aceasta asupra doctorilor?

Vor izbucni toți în ris, căci vor asista la un curat simulacru de *tracheotomie*, operație din care omul se poate alege cel mult cu un defect al larinxului, iar nici cum cu o moarte instantanee. Iluzia ar fi însă în adevăr complectă, dacă actorul, cunoscând anatomia, ar ști că de fie care parte a gâtului se întinde câte un muschiu numit *sterno-cleido-mastoidianul*, dupe care se ascunde artera Carotidă, a căreia tăere produce moartea imediată, și prin urmare și-ar dirigea gestul tăeturei asupra ei. Actorul care ar proceda astfel, ar da firește iluzia cât mai complectă, și asistenții vor fi convinși de cultura lui în adevăr reală.

Se va zice, de sigur, că exemplul acesta este prea accentuat și că nimeni nu merge cu iluzia până a pretinde unui actor execuțiunii bazate pe cunoștința fenomenelor absolut de domeniul științei.

Poate că așa ar fi. Dar am luat acest exemplu, oare cum exagerat, nu atât pentru a pleda în favoarea studiului anatomic, cât pentru a prinde în cursă pe cei care, înainte de a citi până la sfârșit, ar protesta în protiva acestui sistem de *artă cu știință*.

Ași putea să iau sute de alte exemple și toate vor demonstra că fără anatomie, cunoașterea și cultura organului vocal ar fi imposibilă, că studiul mimice se bazează principalmente pe această știință, că estetica și altele multe sînt strîns legate de dînsa, că ea înfășurî este una din gramaticile artei de a vorbi și a se mișca.

Cu toate acestea, afară de cursurile ce menționaram că le predă d-l Vellescu, nici una din celelalte materii de care elevii au absolută trebuință, nu se predă în Conservator și elevii sînt străini până și de obiectele ce au chiar o înrudire mult mai strînsă cu arta dramatică.

Așa, de exemplu, nu li se predă Istoria Generală, Literatura Dramatică, Arta Poetică, Artele Decorative, Estetica, Dicțiunea, Mimica, Scrima, Danșul, Limba Franceză, etc., cursuri pe care d-l Vellescu singur ar fi cu totul în imposibilitate a le face, mai ales că chiar de ar putea să predea o parte din ele, elevii

sunt așa de nepregătiți, că toată munca ar fi zadarnică.

Departate de a scuza prin aceasta pe d-l Vellescu, din contră, se pôte învinui mai mult ca or cine, căci numele d-sale fiind legat de această școală, o datorie nu numai de conștiință dar și de amor propriu ar trebui să i impue nu numai a se mărgini să ceară îmbunătățirile de care are trebuință, dar chiar să protesteze, să dea pe față toate îndărătnicirile care au contribuit să fie încă pe loc o școală pentru care se cheltuesc atîtia bani.

Ar fi deci timpul să vorbească d-sa contra îndărătnicilor, ca să nu ajungă să vorbească alții contra d-sale!

Th. M. Stoenescu.

CONSTANTIN ESARCU

În ziua de 8 Iunie curent a încetat din viață, la băile Govora, unde se dusesese să-și caute sănătatea, iubitul de toți Români, Constantin Esarcu, fondator și președinte al Ateneului Român.

Ast-fel s'a sfîrșit unul dintre pușinii patrioți cari au știut să-și consacre inteligența, activitatea, interesele, cariera întregă chiar pentru cultura și prosperarea nației din care face parte. Acest nume va rămîne neperitor în istorie, căci fundarea și edificarea Ateneului Român vor forma o pagină ilustră în analele țerei, și se știe că, fără Esarcu, această instituțiune, nu ar fi existat.

C. Esarcu s'a născut la anul 1836 și este fiul doctorului Esarcu și al d-nei Ecaterina Esarcu.

Primele studii le-a făcut în familie de profesori particulari, dupe care apoi a fost dat în pensionatul „Monty” unde s'a distins printre elevii cei mai silitori. La vârsta de cinci-spre-zece ani a intrat în liceul Sf. Sava, fiind coleg de clasă cu d-nii C. Boerescu, C. Budișteanu, C. Arion, D-r Marcovici, D-r Trandafirescu, Al. Giani, C. Stăncescu, Spiridon Iorceanu, Otnescu și alții. Dupe terminarea liceului, într'un chip eminent, plecă la Paris unde studiază medicina și științele naturale. Teza sa de doctorat în medicină a avut ca titlu „Despre boalele Cordului”, teză în care Esarcu tratează subiectul într'un mod cu totul original, făcînd o mulțime de digresiuni, în care probează apropierea ce există între științe și arte.

Esarcu a avut, din cea mai fragetă copilărie, mare aplicare pentru studiile literare și artistice. De chiar cînd era student al Facultății de Medicină din Paris, petrecea timpul său studiînd, în Muzeul Luvrului și în muzeele particulare, chestiuni de arhitectură, de sculptură și mai ales de pictură; com-

plectându-și în același timp impresiunile zilnice prin cetirea tuturor lucrărilor publicate asupra Esteticei și a Istoriei Artelor. Posezând o avere respectabilă, Esarcu își petrecea mai toate vacanțiile în călătorii prin deosebitele centruri de cultură Europeană. Așa, vizită și se opri luni întregi prin orașele de căpetenie ale Italiei, Germaniei, Țerilor de Jos, Spaniei, etc., de unde începu chiar a colecționa deosebite tablouri și alte obiecte de artă, ca: stofe prețioase, vase, bronzuri, teracote, mobile, etc.

Intorcându-se în țară către anii 1862 — 1863, fu numit profesor de științele naturale la Facultatea de Științe din București. Cursul său era frecventat de elevi cu mult interes. Cu toate cunoștințele sale întinse asupra medicinei, Esarcu de la început chiar luă hotărârea să nu se ocupe nici o singură zi cu practicarea ei, mai ales că temperamentul său particular îl făcea să incline de preferință către frumoasele arte.

La anul 1864, puse împreună cu mai mulți bărbați ce ocupau deja în țară locuri importante în stat, ca d-nul V. A. Urechia, bazele Societății Ateneului, ce d-nul Urechia fundase deja la Iași și ce primia o nouă organizare prin continuarea ei la București și în care Esarcu avu ocasiunea a dezvolta ideile sale asupra științelor și mai ales asupra literelor și artelor, ținând dese și foarte interesante conferințe.

Mai toate conferințele lui Esarcu au fost publicate în broșuri sau prin reviste mai ales discursurile de deschidere a sesiunilor Ateneului. Discursurile din ultimii ani, au fost publicate în Revista Literară, imediat dupe pronunțarea lor.

Ales încă de la început vice-președinte al Ateneului Român, în comitetul compus din d-nii P. S. Aurelian, V. A. Urechia, ca membri: C. Stăncescu și Gr. Manu ca secretari și G. Tătărescu, casier, dezvoltă cea mai mare parte a activității sale pentru progresul acestei instituțiuni, făcând numeroase conferințe, cu subiecte alese cu deosebire despre arte, și grupând împrejurul său o numeroasă pleiadă de bărbați capabili și de talent. Mai târziu, — tot mulțumită lui Esarcu, — repausatul întru pomenire comitele Scarlat Rosetti lăsă, prin testamentul său, primele fonduri ce au servit ca început pentru ridicarea actualului palat mareț al Ateneului.

Esarcu, fiind continuu ispitit d'a vedea țări noi și de a le studia artelă, demisionă de la facultate și făcu, în lungi intervale, călătorii din nou prin Italia, Franța și prin alte părți ale Europei.

Nu mult dupe aceea, fiind numit ministru al țerei în Italia și apoi în Grecia, — dupe ce

fusesse înainte membru în Consiliul de Stat și director general al ministerului Cultelor și Instrucțiunii, — se ocupă, pe lângă însușirile obligatoare ale funcțiunii sale, mai ales cu căutarea documentelor relative la țara noastră. Ast-fel, în Roma și cu deosebire în Veneția, d-sa cercetă și citi mii de documente, până ce descoperi o mulțime de acte relative la raporturile Domnilor noștri cu Venețianii. În special găsi niște documente foarte prețioase cu privire la domnia lui Gaspar Grazziani, din care o parte au fost publicate și comentate de dânsul prin reviste.

De pretutindenă, Esarcu isbuti — cu mijloace relativ modeste, — să strângă colecțiuni, și tablouri cu care a format o mică galerie și în care mai cu deosebire figurile din „Tanagra“ sânt cele mai remarcabile. Se zice că Esarcu, care a lucrat toată viața pentru Ateneul Român, a lăsat acestei instituțiuni toată colecțiunile sale, spre a servi ca un început de muzeu propriu al Ateneului, precum și întreaga sa avere, constituind un venit anual de peste 14000 lei.

Reintors din misiunea sa în Grecia, începu acea admirabilă campanie, în care cu un talent uimitor și cu o energie necomparabilă, isbuti să asocieze la realizarea ideii sale pe toți Românii și în particular pe „femeia română“, al cărei concurs a fost așa de util pentru ridicarea marelui Palat al Ateneului.

Aci e locul a legitima părerea noastră de la începutul acestei schițe, că fără Esarcu, Ateneul, așa cum este astăzi, nu ar fi existat. Când s'a emis pentru întâia oară ideia ridicării unui edificiu al instituției Ateneului, mai toți ateneiștii o considerau ca un ideal aproape nerealizabil. Cei tineri mai ales, aceia care ar fi trebuit să aibă mai multă încredere în energie lor, erau cu totul sceptici și unii dintre ei chiar își permiteau, în cercurile lor intime, să califice pe Esarcu de prea ilusionist. Cu toate acestea, Esarcu a ținut să probeze colegilor săi că *imposibilul* nu există și că nu trebuie să alergăm la această scuză cât timp nu ne sânt încă cunoscute limitele posibilului.

Pătruns deci de credința sa și indemnat de sentimentele mari ce 'l însufleteau, — Esarcu, sprijinit și de influența d-lui Niculae Krețulescu, președintele onorific al Ateneului, (care, lucru ciudat, la moarte a dovedit că i-a fost mai puțin prieten de cât se credea, prin faptul că s'a opus a i se face serviciul divin în sala Ateneului) și apoi de toți ateneiștii convinși, se aruncă aproape singur în lupta din care avea să iasă învingător, în campania ce-i adusesse ca trofee fondul pentru ridicarea marelui edificiu. Cine nu și amintește de Loteria Ate-

neului și mai ales de memorabilele cuvinte popularizate:

— *Dați un leu, pentru Ateneu!*?

Până eri încă, Esarcu credea a nu fi făcut tot pentru instituțiunea ce i-a preocupat cel mai prețios timp al vieții, și zi cu zi medita la noi planuri, la o mai departe propășire.

Cât-va timp, politica l'a distrat puțin. Cu toate acestea, Esarcu nu se ocupă de politica militantă de cât în ultimii ani.

Mulți din amicii săi intimi regretau că nu a urmat a fi, ca în trecut, numai privitorul acestei lupte, care, într'o țară ca a noastră, oferă adese ori triste decepțiuni.

Totuși, Esarcu a ocupat în politică un loc însemnat. A fost ministru de Externe, în anul 1891, în cabinetul conservator de sub Președinția regretatului general Florescu, apoi a fost de atunci neconținut ales în Parlament, unde a ocupat demnitatea de senator până în ultimile zile.

De cât-va timp însă suferea de o boală, pentru care se dusese la băile Govora, unde și-a dat ultima suflare, înconjurat de câți-va amici și membri ai familiei.

Rămășițele defunctului au fost transportate la București și așezate în sala de jos a Ate-neului, cu toată opunerea ce s'a făcut de guvern, și de unde, dupe săvârșirea serviciului divin, în ziua de Vineri, 12 Iunie curent, orele 3 p. m., a fost condus la locuința de veci, făcându-i-se cea mai desăvârșită pompă națională, ca unui adevărat patriot, care a lăsat în urmă i regrete neșterse în inimile tuturilor românilor.

STAVILARUL

Era p'o pajiște frumósă: curgea un rîu-p'un țerm străin; Avea pe malurile'i fragezi și mișunele și rozete Și printre florile voioase juca sglobiu un cărd de fete Și'nalți flăcăi, atrași de ele, cădeau sub farmecul deplin.

Cântau prin sălcii și răchite privighetori fermecătore Și'n zorii zilei său sub lună era sublim al lor cencert; Părea un colț de rai, pe care se prăfua fluidic soare Și era cuib de dragostire cum este-o oază în deșert.

O armonie răpitoare trecea prin frunzele roate; În fie-care strop de apă lucea un magic diamant Și în apusul roșu-al zilei se'npurpura cu amarant Albastrul rîu și cerul palid și cruci pe turla depărtate.

Și rîul se ducea la vale pe-acea câmpie rizătoare Și întindea jur-împrejuru-i un farmec dulce și nespus În or ce inimă punea viața, în or-ce suflet punea soare Și or-ce suflet de-al său farmec era sedus, era supus.

Dar într'o zi veniră ómenii voind din cale să-l abată; Lî plăsmuiră stăvilare, lî îngrădiră peste tot, Lî îngustară mersul liber cum face cine e despot Când vrea să ție omenirea sub bici de foc ingenuchiată.

Părîul mic fără de voie păru atunci că se supune, Dar peste noapte stăvilarul de apa'naltă fu isbit Și'n loc să curgă unde pacinici atunci spumate și nebune Mugiră valuri și'ntr'o clipă a fost tot șesul pustiit.

Nu puneți sufletului stavili, desfizători ai legei firei, Lăsați să cânte'n arbori păsări lăsați pe pajiști mândre flori

Natura țese'n a ei taină adevăratele comori Și e păgân cine s'atinge de hotărârea preursirei.

În lume tot ce este are destinul său de mai nainte: Părîul trebuie să curgă nesupărat și'n voia lui. Întelepciunea e aceasta. . . . În colo toate sunt cuvinte; Ce trebuie să fie, este, și ești dator să te supui.

Mogoșoia 7 Iunie 1898

Const. A. Rădulescu.

PĂGINI PENTRU ISTORIA TEATRULUI ROMÂN

(*Scrisori adresate d-lui Th. M. Stoenscu*)

XXVI

București
1840—1850

Amice,

Mișcarea de la începutul acestei perioade, în ceia ce privește teatrul român, este foarte obscură.

Pe când în Iași, cum vom vedea la timp și loc, o trupă de actori români subvenționată de Stat și pusă sub direcțiunea lui *Costache Negruzzi, V. Alexandri și Mihail Cogălniceanu*, cercă la 1840 a scoate scena română la iveală, în București însă, nici se mai pomeneste ceva în acel an, despre teatrul românesc.

Presa, care în anul 1840 avea abia un singur jurnal în București: „*Curierul românesc*“ nici că pomenea o vorbă despre teatrul național sau cel puțin săși manifeste părerea de rău, că ideea de teatru era cu totul părăsită, pe când în Iași, guvernul contopi administrația teatrului străin cu cea a teatrului național în scop de a feri pe actorii români de concurența străină.

Find-că vorbim de presă, dă'mi voe, scumpul meu, să deschid o parentesă, care cred că va interesa mult pe cititorii revistei.

Vreați să cercetăm în trecut ce fel și când se manifestă trebuința publicațiilor periodice în limba românească, în secolul al XIX-lea.

Mihail Cogălniceanu vorbește despre acest lucru și de la densusl aflăm că în anul 1817 translatorul Cesaro-regesc din *Lemberg, Racocea*, publică prospectul unei foi periodice ce era să iasă pentru întâia dată în limba română; dar nu putu să-și îndeplinească această hotărîre vrednică de laudă.

Zaharia Carcalechi, la 1822, în Buda, cercă pentru a doua oară a întreprinde și el o publicațiune românească, dar nu fu de cât o încercare zadarnică.

Ioan Heliade, în anul 1827, vru, și ar fi putut pe o scară mult mai mare, să isprăvească cea ce *Racocea și Carcalechi* nu pu-

tură face, dar guvernul de atunci nu dete voe lui *Heliade* a îndeplini acest scop.

C. Roset, nu C. A. Rosetti, ci un *Roset* din Moldova, a publicat în Lipsca câte-va numere din *Fama Lipsk*, cea dintâi foare românească.

Așa, puținii cari încercară pe atunci a se îndeletnici cu literatura națională, perdură nădejdea de a vedea aparând publicațiunii periodice literare sau jurnale românești.

Totuși, doi luptători iubitori de patrie, *Ioan Heliade* și *Gheorghe Asachi* nu se doteră înapoi de la orî ce greutăți și reușiră. Cel dintâi la 10 Aprilie 1829 începu în București a publica *Curierul Românesc*, iar cel de al doilea, făcu să apară la Iași, în ziua de 1 Iunie 1819, *Albina Românească*.¹⁾

Dupe aceste două publicațiuni, multe alte gazete românești apărură în deosebitele provincii ale vechii *Dacii*. Ast-lel, în Țara românească, *Muzeul național*, *Gazeta teatrului*, *Curiosul*, *România*, *Pământeanul*, *Mozai-cul*, *Curierul de ambe sexe*, *Viitorul bisericesc*, *Cantorul de Avis*. În Moldova, *Alăuta românească*, *Foaia satească*, *O-ziris*. În Ardeal, *Foaia Duminecii*, *Gazeta de Transilvania* și *Foaia inimii*. Unele dintre cele care au avut un început bine statornicit au trăit lung timp, altele au dărnuit puțin.

Cele mai bune foi pe atunci au fost: *Curierul Românesc* sub direcția lui *Heliade*. *Foaia inimii* a lui Bariț și *Albina românească* a lui *Asachi*. Erau pe atunci scriitori, *Moldoveni*, *Munteni*, *Ardeleni*, *Bănățeni*, *Bucovineni*; fie-care scria negreșit cam în limba tipică a provinciei ce locuia.

Maî târziu ênsă, în țerile române, scriitorii încep a avea o tendință serioasă către o limbă comună. Cu toate acestea, mania traducerilor aducea mare pagubă literaturii românești.

«Dorul imitației, zicea M. Cogălniceanu la 1840, este o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul (spiritul) național. Această manie este mai ales covârșitoare în literatură. Maî în toate zilele es de sub teasc cărți în limba românească. Dar ce folos! că sînt numai traducții din alte limbi, și încă și acelea de ar fi bune. Traducțiile nu fac o literatură.»

«Istoria noastră, adaogă Cogălniceanu, are destule fapte eroice, frumoasele noastre țeri sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitorești și de poetice pentru ca să putem găsi și la noi subiecte de scris fără să avem trebuință să ne împrumutăm.»

Inchid această paranteză și revin la teatru. Dupe desființarea societății filarmonice,

¹⁾ Vezi *Curier românesc* No. 28 din 29 Martie-1840.

dupe risipirea actorilor, produs al acelei școale, teatrul din București era exploatat de către o trupă streină, de concertişti, prestidigitatori, etc. Ast-lel era cuvîntul de sus; *Cămpineanu*, *Heliade*, *Aristia*. *Voinescu* și alții nu se mai ocupaū de teatru național.

Heliade făcea literatură, dar făcea totul se pare cu sfială, astfel se întorseseră vremurile.

Și ceia ce susțin, se poate ușor adeveri din următoarele câte-va rënduri ce *Heliade* adresează căpitanului *St Stoica*, care se îndeletnicise a traduce din *Victor Hugo*, „*Ziua dupe urmă a unui osîndit*“. *Heliade* răspunde căpitanului *Stoica* la scrisoarea prin care-l trimisese traducerea de care e vorba.

„Multe idei imi înfățișă scrisoarea d-tale, zice *Heliade*, multe 'mî au venit când am citit întâiași dată această scriere; multe 'mî veniră însuși în vremea tipării ei; toate nu se pot spune.

Cuvinte am destule ca să îți arăt pentru ce; dar din toate îți arăt numai unul; e o foarfecă care-ți taie limba; e un căluș care-ți astupă gura; e o pilă care-ți tocește pana și aceasta se numește.... știu toți cum se numește și știu iară că nu e lucru românesc!)“

Heliade, ca și toată pleiada luptătorilor pentru ideile de propagare națională, era descuarajat și sfortările erau zădarnicite.

Și era firească descurajarea: *Cămpineanu* care fusese închis la Mărgineni, apoi la Plumbuita, în 1840 era încă în exil.

Negreșit că sub perdeaua societății filarmonice se conspira de către *Cămpineanu* și alții, dar nu atât în protiva domniei. Intrigile consulului englez *Blooth* ²⁾ (Blut) împingea pe *Cămpineanu* la ideia de a conspira și, printr'o revoluțiune, să declare independența țerii. Englitera voia ca să scoată Principatele de sub protectoratul Rusiei; ea să temea ca nu cum-va Rusia să se întindă în orient, începînd a cotropi și aceste țeri, precum făcuse cu o parte din Polonia și precum răpise Moldova și Basarabia.

În teatru se credea a fi cuibul conspirațiunii și Ghica-Vodă a căutat să-l spulbere pentru a nu supăra pe Rusia și pe Turcia și chiar pentru liniștea și siguranța tronului său.

De aci născu o luptă și o ură în protiva lui Ghica până la acel punct, în cât, la o serbare de la Moși, pătura cultă pregătise un cântec pentru a lua în ris pe Vodă-Ghica.

Refrenul era următor:

¹⁾ Vezi *Curier românesc*, No. 23, din 2 Aprilie 1848.

²⁾ Vezi *Românul* No. din 1863, Iunie. Discurs pronunțat de C. A. Rosetti cu ocazia morții lui *Cămpineanu*.

„Alexandru Ghica
N'a făcut nimica“

Epigramă care a turburat mult timp liniștea domitorului. Se zice că pentru a desființa mai repede societatea filarmonică, domnitorul intervenise prin oamenii săi a îndemna pe *Eufrosina Vlasto* și alți actori și actrițe a nu se mai duce la teatru. Mișcarea înscenată de *Blooth* a fost mișcarea precursora a lui 1848 care mai târziu află un alt *Blooth*, mult mai îndemânetec, în *Colcoum*, tot consul englez, urmărind aceleași interese ale guvernului său.

Acesta atrase pe *Ion Ghica* în mrejele sale, pe *Câmpineanu* pe care l făcu să se ducă pe la Constantinopol, Paris și Londra, pe *C. Negri* în Moldova, cari lucrară dupe îndemnul acestuia la emanciparea și declararea independentei.

Un fapt forte ciudat aflăm într'o dare de seamă a *Curierului român*, din 9 Octombrie 1840. Intr'ênsa vedem că Bucureștenii drept teatru în limba românească erau fericiți a se dilecta cu reprezentațiunii jucate în limba română de o trupă de actori unguri. Despre acești actori am vorbit și în scrisoarea XIX-a.

„In capitala noastră¹⁾ a sosit o societate dramatică de actori unguri care s'a zăbovit și în Brașov. Duminică seara, la 6 Octomvrie, a reprezentat în *limba românească* pentru întâia oară o bucată intitulată; „*Fetele de la Sicloș*“.

Scopul acestei societăți n'a fost dupe cum zice însuși în înștiințarea ce a dat afară, ca să facă paradă cu limba noastră care le este străină, ci debutând pe scena Bucureștilor să și arate sentimentele de bună vecinătate și cinstirea către o nație, unde viind, o felicită de înaintările ei, s'a espus a reprezenta o dramă cu adevărat națională ungurească, combinând la un loc naționalitatea ungurească cu limba acestui pământ.

În marea cinstire ce a arătat această societate către nația noastră, *a silit, ca să zicem așa, pe ungur a vorbi românește în pământ român*. Patrioții noștri credem că vor fi simțitori la asemenea cordiale demonstrații, și vor primi cu bucurie pe niște vecini *ce tot d'auna au avut simpatii cu soartele românilor, a căroră istorie este plină de atâtea isvoare pentru istoria noastră*, ale căroră *obiceiuri și costume reprezintă atât obiceiurile și costumele noastre cele vechi*, ai căroră rigi, prinți și magnați arătați pe șenă ne pot aduce aminte atât de viu pe Domni și boerii noștri cei vechi, și a căroră generozitate și ospitalitate pare că ar fi surori gemene cu generositatea și ospitalitatea românului și a boerului lui.

O asemenea trupă de actori, zăbovită pe câtă-va vreme în capitala noastră, nu puține lumini ar arunca asupra istoriei noastre, și credem că cine a fost **cu adevărat român n'a putut să îi bată inima văzând alaltă seară pe șenă niște costume și paloșe ce îmbrăca și încingea o dată Viteazul nostru și Marele Mihaiu**. Nădăjduim că bunii noștri români vor încuragea silențele acestei societăți și o vor face a avea niște suvenire plăcute despre această capitală *alăt de generoasă și indulgentă*.

Vrând să vorbim ceva și despre reprezentația de Duminică seara, arătăm că acești oameni și-au pus toate silențele *silind și însuși natura* a învăța niște role atât de lungi într'o limbă străină lor, și dacă accentul lor n'ar fi putut fi dupe placul auzului românului; însă subiectul dramei fiind cu totul ungurese, nu era nici de cum nefirese, nici ședeă rău a vedea cine-va și a auzi pe ungur lucrând și vorbind în firea și idioma sa. În cât putem zice că această dramă de s'ar fi jucat chiar de actorii pământeni, arată singură că ar fi cerut ca actorul să imite obiceiurile, costumele și idioma de peste carpați și ca să ne șază bine *cinstind limba, obiceiurile și legile noastre, nejerțind nimic din aceste sentimente să facem pe ori ce străin a se înturna din pământul nostru mulțumit și respectând*: dintr'acest punct de vedere ar trebui să luăm reprezentația de alaltă seară, cum și ori-ce asemenea înprejurări, și ast-fel am dori să se forme în sinul românului inima lui“.

Articolul este scris de *Heliade*. Știu aceasta pentru că pe când era în viață, îmi spunea că era nevoit a nu fi aspru cu vecinii noștri, dar că printre rânduri, pe care am avut chiar grije a le sublinia, se poate înțelege ce simțiminte purta el ungurilor, referindu-se la amintirile istorice și la luptele dintre aceste două naționalități.

În scurt, iată la ce era redusă scena teatrului din București în urma distrugerii teatrului național, înghebat de *Câmpineanu*, *Heliade* și alți patrioți; era redusă a asculta limba românească estropiată de niște actori unguri.

Curierul Românesc din același an ne spune că: societatea de actori unguri în câtă vreme s'a zăbovit în capitala noastră, a reprezentat vre-o trei bucăți în limba românească și altele în limba nemțească și ungurească.

Despre ver-o reprezentațiune dată de actori români nu aflu nici o urmă.

Abia în anul următor, 1841, prin luna Iunie, *C. Caragiali* combină o trupă de actori români care jucă un șir de reprezentațiuni, dar

¹⁾ Vezi Curierul Românesc.

câte reprezentațiuni și cu ce anume actori? nu aflăm lămuriri în nici o publicațiune din acele vremuri.

Aflăm numai în *Curierul românesc* că la 25 Iunie se vor reprezenta în *beneficiul* doamnei *Masé* două bucăți originale românești: *Inșelătorul înșelat* și *Modista și Cinovnicul* și altă piesă tradusă din limba franceză intitulată *Capo d'operă necunoscut* sau *Michel Angelo*, singurele reprezentațiuni cunoscute ce s'au dat în București de actori români.

În 1842 nici o mișcare; *Câmpineanu*, amărât, nu se gândea de cât la nevoile sale.

Heliade bănuie că conspiră împotriva domnitorului *Alexandru Ghica*, este arestat câteva ore ca conspirator. Ast-fel fiind cine se mai putea îngriji de soarta teatrului?

Iată în ce împrejurări a fost bănuie și arestat *Heliade*:

Le journal de Francfort în No. 106 din 27 Aprilie, sub rubrica: *Valaqui Bucarest, le 18 Mars*, scrie:

„On a arrêté hier, comme auteur d'une conspiration, l'épore des écoles et rédacteur du *Courier valaque*.

M-r le docteur *Tavernier*, distingué par les esquisses de voyages qu'il a données il y a quelques années, a découvert cette conspiration. Il alla hier chez M-r le consul général français *Billecocq* et lui fit voir, comme E.... voulais aussi le compromettre dans cette conspiration, et lui donna tous les détails qu'il avait pu se procurer, M-r *Billecocq* lui conseilla de communiquer le tout au prince. Ils se rendirent tous deux chez le prince, et quelques heures plus tard, tous les papiers de E.... étaient sous le scellé et lui-même était en prison. Jusqu'à présent on ne sait rien de plus.“

Articolul era trimis de *Tavernier*. Un articol intitulat: *Opinia*, scris de *Heliade* a dat naștere urei lui *Tavernier* contra lui *Heliade*. Jurnalul de *Francfort*, în numărul 118 din 29 Aprilie, conține un alt articol extras din foaia hebdomadară a *Transilvaniei*.

„Dans ma dernière lettre je vous annonçais l'arrestation de M-r. E... épore des écoles, comme chef d'une conspiration découverte par M-r le docteur *Tavernier*. L'affaire s'est éclaircie, et a pris une toute autre tournure.

Le fait en lui même est vrai, c'est-à-dire la dénonciation de M-r. E... par Mr. *Tavernier*; mais bientôt il est résulté des informations que la société de M-r. E... n'avait absolument aucune tendance politique et n'entretenait aucune vue haineuse contre la personne du prince, etc.

Și mai la vale adaogă:

«Après six heures d'arrêt, M-r. E... a été rendu à la liberté».

Heliade a făcut întâmpinări asupra acestei calomnii scornite de vrăjmașii săi:

«Ceî ce mă calomniază, zice *Heliade*, «sotind că mă gonesc, nu fac de cât să adaoge la umilita și mērginita mea slavă.

„O! cât îmi e de dragă cununa împletită de mâna vrăjmașilor, fie or cât de spinoasă, fie or cât de defăimătoare!».

Armeze-se ei ori cât vor voi asupra-mi, păzească-mi calea ca tâlharii, isvodească ori-ce fel de pări, plătească oamenii perduți ca să croiască ori ce fel de infamii, nu mă vor obosi de a spune adevărul.“

De altă ordine erau preocupările oamenilor cari sprijineau teatrul național, și ast-fel se lămurește, de ce el era căzut în părăsire.

De și trupa francesă, sub direcțiunea *d-nei Frische*, o vedem anunțată în *Albina românească*, că se pregătea în acel an a se duce în Muntenia, însă nu găsim nicăeri urme că în acel an această trupă să fi dat reprezentațiuni în București.

Abia în Octombrie vedem că dumnealui Cavalerul *Rodolphe*, prestidigitator, se produce în cea d'ântăi reprezentație, Vineri 16 Octombrie, în sala *d-lui Momulo*. Se vede că acest artist atrăgea admirațiunea Bucureștenilor, judecând dupe o dare de seamă amănunțită de minunile artei sale. *Curierul românesc* face biografia acestui talentat prestidigitator, care s'a produs într'o serie de reprezentațiuni în București. I s'au făcut chiar versuri sub inițialele I. E. (Ioan Eliad.)

La aceasta se reduce toată mișcarea artistică în București. Ca manifestare artistică în acel an, se anunță iubitorilor de bele-arte, sosirea în țară a lui *Ioan Negulici*, care și'a desăvârșit studiile în pictură la Paris, unde a și câștigat o medalie.

În scrisorile viitoare vom trece mai departe cu cercetările acestea, care țin foarte mult a fi pe cât e cu puțință bine documentate, spre a nu arunca în confuziune pe cititorii noștri, tocmai asupra acestei epoci obscure a teatrului românesc din București.

O prietenească strângere de mână.

St. Velleescu

ÎN TABLOUL...

D-lui E. D. Mirea.

*In tabloul ce n'trupează peptul tēnăr de feciōră
Sau ce pofta și-o rēscōldă, farmec aprig și delir,
Buze roșii supie n'spasmul unor friguri ce omōră
E un iad întreg de flacări, forme mistice în șir.*

*O! Maestre, întrupaț ai o minune de splendōre,
Ți-ai fixat închipuirea pe al pânzei fund obscur,
Și creat-ai o făptură ce va fi neperitoare:
Ōnger ce e o scāntee și de soare și de-azur!*

*Ochi'i negri fură mintea, buza roșie deșteaptă
Nebunia simțuală arzătoare ca un jar,
Cazi în funduri nepătrunse, te ridici din tréptă
'n treaptă
Tu artiste intrupat-ai iad și rai în chip bizar!*

N. Barzon.

SUCCESELE POETULUI A. MACEDONSKI

Intr'unul din numerele noastre trecute, am anunțat deja aparițiunea volumului *Bronzes*, sub care titlu poetul nostru Alexandru Macedonski a publicat o serie de poezii franceze.

Faptul că acest fruntaș al poeziei române nu 'și-a permis nici o dată a batjocori arta și limba țerei sale, faptul că a avut tot-d'auna cea mai legitimă repulsiune către toți acei cari la noi își ia misia a decreta și a scoate la iveală poezii de modă, faptul, că nu i-a plăcut să se incorporeze pe vremuri în vreuna din acele gaște, ce azi pretind că fac curent în literatură, cât și alte fapte și consecințe ale acestora, ce au făcut pe poet să fie neconținut izolat și chiar lovit de contemporani, au contribuit ca presa românească să se pronunțe într'un chip foarte semnificativ, prin tăcerea sa, față de noua carte a poetului. Aceasta n'a împiedicat însă ca ea să fie apreciată, dupe adevărata sa valoare, în cercurile literaților din Franța, care, se înțelege, nefiind mușcați de șarpele invidiei, n'au nimic de împărțit cu poetul, pentru a'l martiriza.

Nu mai cine a cunoscut suferințele lui Macedonski, numai acela, ertând miicile sale greșeli de om, e în stare să judece josnicia de suflet a contemporanilor săi, cari nu se rușinează nici când palma străinătăței îi plesnește peste obraz.

O asemenea palmă o vom releva astăzi, ca o nouă dovadă că ceafa de toval a Eminesciștilor, Coșbucanștilor și altor gaște trocarojidovești, este în ajuns de a fi tăbăcită cum i se cuvine, atât de curente sănătoase ce încep a se ridica în poezia noastră, cât și de verdictele nediscutabile ce străinii au pornit să dea asupra puținilor din poezii noștri, cari au fericirea de a'și exprima sentimentele și cugetarea într'o altă limbă de cât cea românească, făcându-se ast-fel citiți și deci apreciați de judecători culți, integri, nepărtinitori.

Am dinainte revista *Mercure de France*, o publicațiune din Paris, a cărei autoritate literară și a cărei cinste în materie de critică, nici unul din mormolocii miluiți din fondurile ministeriale sau zeificați de negliobia publică, nu le-ar da mâna să le conteste. Această publicațiune este fundată la 1672, și colaborează la dânsa scriitorii eminenti ca: *Maurcie Barreès, Henri de Régnier, Remy de Gourmont, Strind-*

berg, Stuart Merrill, Pierre Quillard, etc., pe cari este chiar cu puțință ca cititorii de la noi ai romanelor de senzație, ai literaturii de 5 parale fascicula, sau ai *Albinelor* de prin coșuri, să nu-i cunoască și nici să fi auzit de numele lor. Aceasta însă puțin împotă. Trebuie să fie și sânt câți-va cititori și în România, pentru care ar fi de prisos să le mai facem biografiile autorilor mari. Aceștia vor aprecia, dacă nu cunosc chiar din 'nainte, valoarea revistei de care e vorba.

Ei bine, această revistă în No. 101, tomul XXVI, fascicula pe Mai 1898, la pagina 540, coprinde un articol asupra volumului *Bronzes* de Alexandru Macedonski, articol ale cărei aprecieri e de prisos a le mai comenta, ele vorbind de sine în mod măgulitor pentru România, pentru această Românie, care nu o dată a refuzat până și pâinea de toate zilele unuia dintre cei mai mari poezii ai săi.

Să'mi ierte Macedonski, care trăește încă, această lipsă de menajament către mândria și amorul său propriu de om și tată de familie, dar mărturisesc cu o cruzime scuzabilă că nu *l'aștept de cât să moară*, pentru a răsbuna o întregă epocă literară insultată, numai atunci putând să desgrop taine poate prea dureroase să le audă un nedreptățit încă în viață.

Dar să lăsăm acestea pentru vremea lor.

Iată articolul din *Mercure de France*:

„**Bronzes**“. D. Alexandru Macedonski trăește la București, și a scris în românește poeme de o mare importantă. *«Noaptea de Maii»* de exemplu, «al cărei defect e de a nu fi fost concepută într'o limbă vorbită de cinci-zeci milioane de oameni» așa precum spune într'o excelentă prefață la volumul *«Bronzes»*, d. Alex. Bogdan-Pitești. Acesta adaugă puțin mai departe: Intr'una din zile, a voit să scrie în franțuzește. Dar nu se scrie, nu se cugetă, nu se simte de cât într'o singură limbă. Acest: carte este un adevărat *«tour de force»*.

De sigur, este un destin singular de tragic, cel al unui înalt poet condamnat la o glorie restrânsă, la o înfrurire mediocră asupra cugetării timpului său din cauză că idiomul său natal, este abia fixat sau întrebuințat de un număr mic de guri omenești.

«Mullatuli», nu ne este cunoscut de cât de prea puțin timp și încă în mod imperfect fiind-că a scris în limba olandesă; și totuși, noi ghicim că în el se ascunde un geniū ce ne este frate, mai apropiat mult de noi de cât cugetarea cutărui, sau cutărui frances din Franța. În adevăr, d. Alexandru Macedonski, de și familiar cu limba noastră, ca cea mai mare parte dintre compatrioții săi instruiți și culți, a tentat cea mai periculoasă aventură, căutând pentru cugetarea sa exprimată în limba francesă, un public infinit mai numeros de cât cele opt milioane de moldo-români, risipiți în România propriu zisă, în Transilvania, în Basarabia și în Macedonia. Intr'o dedicație extrem de atingătoare, își consacră cartea sa: *«Franței, singura patrie a intelectualilor.»* Dacă ași îndrăzni să'mi permit o critică față cu un om *«a cărui limbă și a cărui tehnică sunt ireproșabile și ar putea servi de exemplu celei mai mari părți a așa dișilor poezii francesi»*, ar fi acea că s'a supus în mod prea docil

influenței domnitoare a lui Leconte de Lisle și a lui Baudelaire și că nu a lăsat să transpară mai des, în limba franceză, sufletul ginței sale, suflet enigmatic, resemnat și violent, esitând între orientul mogul și slav și între occidentul latin, suflet de servituți și de cruzimi ce s'a exprimat în *Doinele*, în *Horele*, și în *Cânturile haiducești* ale *Folklorului*, suflet ne-cunoscător de ori-ce noțiune morală și în care voluptatea se exasperă până la sânge, până la moarte.

În *Faune*, *Lais Vierge* și în *Crépuscule Romain*, d. Alex. Macedonski, conservându-și măestria măreață, a dat totuși drumul acelei furtuni simțuale și brutale, și ar fi de dorit să bine-voiască, mai târziu, într-o formă tot așa de perfectă, să consimtă cu o mai puțină rezervă influențelor ereditare».

Cetind acestea un naiv, ar zice că astăzi când poetul Macedonski este pus în primul rând între poeții francezi, fie care român este dator să simtă un orgoliu legitim, văzând că unul dintre ai noștri culege asemenea succese și că ar trebui, cel puțin de azi înainte, soarta lui Macedonski să se schimbe.

Naivul însă s'ar înșela amarnic, căci ar dovedi că nu-și cunoaște nici țara, nici oamenii care o conduc.

Nu mai acela nu ar fi naiv, care ar cumpăni bine starea lucrurilor de azi, și, dibuind unde clocește putregaiul mascaradei contemporane, ar zice:

— *Ancă un privilegiu pentru ca Macedonski să fie invidiat și lovit!*

Th. M. Stoenescu.

PRIBEAG

Profesorului Ștef. Vellescu.

L'au plins zadarnic toți ai săi :
S'a depărtat pierind ca fumul,
Și trist și singur și-a mersul drumul
Printre străini la suflet rēi,—
L'au plins zadarnic toți ai săi !

Perdut de veci îl socotiră
Părinți și rude și amici,
Și veste n'a mai dat, și nici
De nume nu-și mai auziră :
Perdut de veci îl socotiră !

El pribegi mereu de-atunci
Mănat departe 'n soare-apune,
De vise scumpe dar nebune :
Prin munți, pe câmp, prin văi, pe lunci :
El pribegi mereu de-atunci !

Ori unde 'n viață 'l duse pasul
Avu acelaș crud destin :
Să nu-și găsească 'al său chin
Nici alinarea, nici popasul...
Ori unde 'n viață 'l duse pasul !

Copil aproape, a plecat,
S'a dus visând o altă lume,
Nesțiator c'o să-l sugrume
Al vieții trai neîndurat...
Copil aproape, a plecat !

Sîrman pribeag, atras de soare,
Trăi cu sufletu 'n lumină,
Dar inima-î mereu fu plină
De-amărăciune și plânsoare...
Sîrman pribeag atras de soare !

Zadarnic alt-fel a crezut
În tot ce mintea ne răpește.
Și 'n tot ce vecinic amăgește :
E tot acelaș cer și lut...
Zadarnic alt-fel a crezut !

N. Barzon.

VENTRILOCIA¹⁾

Mijloc practic de a deveni ventriloc.

II

Am arătat în articolul precedent că se pot distinge două feluri de ventriloeci, cărora am atribuit denumirea de *apropiați* și *depărtați*.

De și efectul produs de fie-care nu este obținut prin acelaș procedeu, în ambele cazuri respirația și modul de a vorbi fără a mișca buzele sau tața sunt absolut identice și trebuie să fie obiectul primelor studii.

Respirația. Respirația ventrilocului se face pe nas, adecă trebuie să inspire aerul pe nări și plămâni trebuie să umfleți cu aer la fie-care inspirație.

Între altele trebuie să și fie respirația cât va timp sau mai exact să păstreze în plămâni o cantitate de aer îndestulătoare pentru a întârzia o nouă inspirație, de oare-ce meșteșugul ventrilociei cere să fie intervale prelungite între fie-care timp de respirație.

Noaptea de obicei, în somn, respirația se face pe nas, iar ziua pe gură. Trebuie dar oare-care obișnuință pentru a schimba aceasta și se poate ishuri ușor făcând de mai multe ori pe zi următorul exercițiu :

A se așeza la aer și a inspira mult aer pe nas până ce plămâni se umplu bine, apoi a deschide buzele lăsând să iasă aerul încetșor.

Apoi se va încerca cu oare-care sforțări scurte și întrerupte a se produce un fel de tuse în timpul când aerul ese din plămâni. Această tuse artificială se continuă până ce se obțin sunete clare și regulate. La început nu se obține nici un sunet, dar dupe exerciții repetate mai mult, se ajunge la rezultat.

Cum se vorbește fără a mișca buzele și mușchii feței. Acest talent este indispensabil ventrilocului, căci chipul acesta de a vorbi este baza ventrilociei.

Toți știm că literele se împart în vocale și conșune. Mai știm că sunetul vocalelor nu cere nici o mișcare a buzelor. Cât despre conșune, litere care n'au un sunet prin ele în-

¹⁾ Din la Science Pour Tous.

sêși și care se pot pronunța numai cu ajutorul vocalelor, pe acestea le vom împărți în serii, dupe organele ce servesc la pronunțarea lor.

1. *Linguale*, ca: *l, r, il*.
2. *Palatine*, care se pronunță în cerul gurei, că: *n, gn*.
3. *Dentale*, ca: *t, d, s, z*.
4. *Guturale*, ca: *c, g, ch, j*.
5. *Labiale*, ca: *f, p, b, m*

Toate aceste serii se pot împărți într'un număr oare care de clase, și consunele unei aceiași clase, comparate una cu alta, se pot împărți în forte și slabe.

Astfel, pentru labiale, vom avea:

Labiale suflate . . . forte: *f*, slabe: *v*.
 » simple . . . » *p*, » *b*.
 » aspirate . . . » *m*, » . . .

Examinând vocalele și consunele, vedem că toate, afară de labiale, se pot pronunța fără întrebunțarea buzelor, dar pentru labiale limba este trebuincioasă; ventrilocul nu le va putea întrebunța fără a 'și mișca fața.

Pentru că ventrilocul nu va putea întrebunța aceste consune, trebuie să evite pe cât posibil cuvintele care le-ar conține, și când nu le poate evita, le va escamota înlocuindu-le prin articulații mai mult sau mai puțin apropiate.

De și toate vocalele și consunele, afară de labiale, nu cer nici o mișcare a buzelor, uneori în limbajul ordinar ele se mișcă în zadar. De acest obicei ventrilocul caută să scape, făcând următoarele exerciții:

1. Se așază înaintea oglinzei și zice cu glasul obicinuit câte-va sunete simple: ah, oh, da, nu, etc., neconținând nici o labială și forțându-se în pronunțarea lor a nu 'și mișca mușchii feței. Exercițiul acesta se face o jumătate de oră pe zi, din când în când câte 10 minute.

2. Se închide gura rezemând dinții de sus pe buza de jos, păstrând totuși o expresie naturală. Se pronunță vocalele fără a schimba această expresie, apoi se continuă același exercițiu, pronunțând vocalele urmate de consunele nelabiale: as, ad, ed, id, od, ud, ug, eg, ig, og, ug, etc., apoi consunele urmate de vocale: sa, da, de, di, do, du, ge, ga, gi, go, gu, etc.

Am văzut că ventrilocul trebuie să evite labialele. Pentru aceasta ventrilocul se așază cam cu profilul la ascultători și pronunță labialele cam pe ascuns, cu mișcarea jumătate a buzelor, adică cu partea care nu se vede, pentru aceasta trebuie de asemenea oarecare exercițiu, adică a se obicinui a pronunța numai cu jumătatea gurei.

(Va urma)

H. L. Alph. Bianchon.

SATIRE

OM NERUȘINAT

Alerga mulțimea, năvălind grămadă
 Pe un om, pe care îl băteau în stradă,
 Dându'i mic și mare unde 'nemerea,
 Și cu cât s'ermanul se văita mai tare,
 Cu atât mulțimea da la disperare.
 Ce făcuse omul, de'l băteau așa ?

Ce?... Se 'nprumutase cu ceva parale
 De la un prieten și-a găsit cu cale
 Să i le plătească, par'că 'l ucidea !
 Ba, nerușinatul, vrednic ca să'l bată,
 Îi dusesse banii, fără judecată,
 Chiar în ziua 'n care polița scădea.

Cules de flori

Cuconița Lili, damă măritată,
 Este, de vr'o lună, foarte supărată...
 Ce nenorocire i s'o fi 'ntâmplat ?
 N'are cu ce'si face rochie, pălărie,
 A perdut venitul de la vre-o moșie
 Sau o fi certată cu al ei bărbat ?

Nu, nimic din astea nu o chinuește.
 Soțul ei la țară de trei luni lipsește
 Și-ar putea din parte'i încă să mai stea.
 Supărarea care inima-i străbate
 Este că, sătulă de singurătate,
 A plecat c'un ténăr noaptea la șosea.

Acolo, firește, ca să se desfete,
 S'apucă s'adune flori de prin boschete
 Și-a cules, se vede, și vr'un fruct oprit...
 Iar acum din toate doar atâta știe
 Că din zi într'alta soțu-i o să vie
 Și-o să pară bietul foarte opărit.

Th. M. Stoenescu.

IN SFÎRȘIT..

Nu mai merge. Trebuie să se hotărască odată. D'atâta vreme îl muncește gândul ăsta. Cu cât ar vrea să nu se mai gândească, cu atât același lucru i se mărește în minte. E insuportabil. Nici poftă de mâncare nu mai are, somnul, i-a pierit de mult. Nu știu, par'că-i stă ceva pe suflet, ca și cum a omorit pe cine-va. Nu mai merge și pace.

S'apoi, de ce atâta frică ? N'a văzut el prin ziare și prin reviste atâtea poezii și atâtea nuvele, că lui, așa profan cum se crede, îi era rușine să le citească măcar ? N'a văzut el poeziile și nuvele publicate, iarna, în cari se spunea că *el* și *ea* se plimbau prin livezi așternute cu cele mai frumoase și mai moi covoare de verdeață, or prin păduri, oprindu-se sub stejarul cel mai frumos sau sub frunzișul cel mai des și sărutându-se atât de dulce că pasărilor încetau fermecătoarele lor cântece, apele murmurând mai lin, ori oprindu-și cur-

sul, frunzele șoptindu-și încet, iar vântul a-diind și răcorind frunțile înădușite, inimile înfăntate ale amorezaților rătăciți, ascunși de privirile lunei geloase. A văzut chiar pe timpul căldurilor nesuferite spunându-se că el, ursit de soartă a îndura frigul, vedea în stingerea celui din urmă tăciune din sobă însă-și viața lui stingându-se, pe când afară un vint rece cânta cel mai înfiorător cântec al mizeriei, sgâlțâind ferestrele înghețate. Ce n'a văzut el? Chiar la începutul primăverii acestui an, prin Martie, unul își încălzea sufletul la cădura soarelui de Maiu...

Ș'apoi, chiar dacă încercarea lui ar vedea lumina întunecatului coș al crudei redacții — coș pe care și 'l inchipuia ca pe singura doctorie alinătoare de suferinți a celor persecutați de redactorii egoiști și tirani, — chiar de ar avea această soartă tristă, încă nu trebuie să dispere. Gândul că afară de tine un strein, cărui tu-i cunoști poate nici numele, a citit munca ta intelectuală, orî-ce sentiment ar pronunța și execută, tot trebuie să te împingă a «încerca». Cine s'a născut învățat? Cui nu i s'a pus la ospitalierul coș măcar două nuvele și zece poezii? Numai cui n'a scris. Și el nu voia să fie din aceia.

— Haide, curagiu... voește și vei putea... a zis un oare-care. Întâmplă-se orî-ce, de acum nu mă mai las. Dar ce să scriu? Ca să mă hotărâsc mi-a trebuit atâta vreme, dar pân'oiu găsi un subiect, cât îmi trebuie!

O nuvelă... în care două tineri de sex deosebit se întâlnesc, fac cunoștință, mai întâi el timid, ea îndrăzneată, cum sunt domnișoarele azi; sau ea rușinoasă și el... Dupe aceea, când credcau că se iubesc mai mult, când sperau c'o să fie unul al altuia pe vecie, se ivește un incident său... accident între inimile lor care-i desparte pentru tot-d'auna: Un moșneag bogat, care-i asigură fericirea, lăsându-i vre-o două sute de mii de franci dupe moartea lui, o cere în căsătorie. Nu vrea să-l ia, dar părinții ei sunt oameni mai practici și cuvîntul lor e sfânt. În urmă se convinge și ea că-i frumoasă strălucirea orbitoare a aurului, că cel puțin n'o să îndure mizeria, o să aibă case frumoase, servitori și servitoare la dispoziție, rochiile elegante, pălării și ghetete cum n'a purtat nici prin vis... și — mai știi? — poate și trăsura cu cai mititei, cu valetii, ca cele mai mari cucoane... Ah! ar vrea mult să aibă trăsura, să se plimbe la șosea, să se ducă la teatru, să fie stăpâna atâtor lucruri, să sfideze pe toți și pe toate. O, și cât privește despre dragoste, lasă, știe ea ce face, nu-i așa de proastă.

Iar el să fie eroul! Trecut de verișorul ei, să devie indispensabilul companion al ei. Iubit, adorat din nainte de-a și vinde dragostea

acelui moșneag bogat, dându-se de cel mai îndatoritor serv al acestui om așa de bun și generos, care nu se supăra că însoțește și îndeplinește toate gusturile, toate capriciile ângerașului lui adorat, căci el, cu dragă inimă ar însoți-o, dar nu poate, îi obosește corpul și vederea, și mai bine stă acasă, unde-o așteaptă cu brațele deschise.

Pe de altă parte, el să fie practic, să ajute moșneagului și la ușurarea averii cu care cumpărase un suflet așa de curat și o inimă așa de tânăra, un corp așa de fraged și de plăcut, să strângă «banii albi pentru zile negre» și dacă ea nu va voi să părăsească pe bătrânul îndărătnic d'a se duce lângă cei duși, orî când va vedea că adorata lui e pe marginea prăpăstiei, că-i aproape perdată de pe pământ... el ce să facă de cât ce ar face oricare altul în locul lui, când se știe tânăra și mai cu seamă între grămezii de bani, să se însoare c'o fată bogată, să trăiască în belșug și să scape de mizeria asta care par'că îi e dată pe vecie, și pe care n'o mai poate suferi.

În sfârșit, asta ar fi subiectul.. Dar nuvela nu e destul de tragică, își zise el.

Și, înfășurat în cele mai frumoase iluzii, adormi.

....Flacărea luminării de pe masă se întinse la perdele: bucăți aprinse căzură pe așternutul de la pat, aci focul îi cuprinse îmbrăcămintea, corpul i se încălzi... părul și apoi carnea începu să sfârâie și... în zăpăceala și durerea de care era cuprins, deschise ușa, se aruncă pe scara întunecoasă și până jos nu mai ajunse de cât o grămadă de carne sângerândă, părlită, fără viață.

I. C. Georgescu.

SONET

E 'naltă, și prin giulgiul pe umeri aruncat,
Să vede 'nșiruirea de oase 'ngălbenite,
Cu ochi de întunec, în veci neluminat,
În orbite rotunde, adânci, încremenite....

Obrazu-i tot de-a-una livid și descărnat,
Și gura fără floarea ce dulci plăceri promise;
Ea ride, ris funebru deplin asemănat
Cu sunetul de oase uscate și lovite...

A brațelor osoase cumplită 'mbrățișare
E furie ce strînge și-duce sugrumare:
Sărutul ei, viața o sugă și o ia...

Iar eă ce 'n veci dorit-am o sinceră iubire,
Setos de-această dulce, deșartă nălucire,
Aștept fantoma-aceasta a fi mireasa mea...

N. Rădulescu Niger.

BAGHETA SACRĂ

Roman de d-na C. Colomb

(Urmare)

— Negreșit, negreșit. Muzica frumoasă 'ți aduce noroc, întrerupse contele Savelli. Sunt sigur, scumpe maestre, că o să faci minuni la nunta elevei d-tale. Colona și Savelli! Toată Roma o să fie la nuntă. Ne vei onora și d-ta. N'am hotărât încă ziua, dar vom face nunta în sărbătorile Paștelui.

Stefanello se înclină ca o mașină. N'ar fi fost în stare să pronunțe un cuvânt. Era oare întâmplarea aceasta neprevăzută, că 'l lovea așa de dureros? Nu: aceasta trebuia să se întâmple odată; nu se schimbase nimic în destinul lui, totuși se simțea ca picat din cer în adâncimele întunerecului și ale durerii.

Ridicând capul, întâlnește privirea marchizului Anibal și i se păru că întrevede o expresie batjocoritoare. Aceasta îi sgudui inima; se sculă, găsi câte-va cuvinte prin care mulțumi pentru onoarea ce i se făcea și părăsi palatul Savelli.

Nu mai reveni. Violanta era acum prada cusătoreșelor, a dantelăreselor, a bijutierilor și a neguțătorilor de toate felurile; abia avea timpul să încerce și să-și aleagă podoabele, a primi felicitările întregii nobleți din Roma, a fi prezentată la toate neamurile familiei Colonna, a vizita viitorul ei palat și a-și da părerea asupra pregătirilor ce făcea contele Ugo pentru primirea ei. În mijlocul atâtor ocupații, nu mai era timp pentru lecții de muzică.

Intr-o lună, un servitor galonat aduse lui Stefanello un bilet de la contele Savelli. Îl vestea că se hotărâse nunta dupe cinci-sprezece zile și 'l ruga să pregătească o solemnitate muzicală demnă de cele două case ce contractau alianța, lăsându-i câmp liber atât pentru cheltuială cât și pentru alegerea și numărul muzicanților ce voia să angajeze. Stefanello răspunse că era la ordinele nobilului conte; dar a doua zi chiar părăsi Roma, trimițând contelei o scrisoare de regrete și de scuze. Îi spunea că maestrul său, bătrânul Benaldi, era bolnav și 'l chema repede la Bologna.

V

Maestrul Benaldi sta singur la fereastra vechii sale locuințe; se odihnea, de o întreagă zi de muncă, privind cerul pe care norii aurii ai asfințitului deveneau roșii și apoi plumburii, și aștepta să înopteze ca să aprinză lampa. Se gândea la muzică, pasiunea vieții lui, la elevii de ieri și la cei de astăzi, și se mângâia că semănase roade bune în cele patru părți ale lumii. În ziua aceea chiar primise o scrisoare de la Tebaldo, care strălu-

cea anul acela pe scena din Neapol, și se bucurase de succesul elevului său.

— Bunul Tebaldo! Nu uită pe bătrânul său profesor! Mulți au plecat de la mine, fără să mai dea semn de viață. Eh! dar ce să zici, unii au memorie, alții n'au. Nu pretind recunoștința lor; destul că am putut să 'i scot artiști. Dacă unii îmi mai păstrează prietenie, atât mai bine. N'am primit de mult nici o veste de la Stefanello.... Ce i s'o fi întâmplat? Bietul băiat! Era blând și silitor și totuși n'avea încredere într'ensul. L'am învățat tot ce știam: acum ași vrea să 'l aud, să ved ce a putut să mai facă prin el însuși...

Cine-va bătut la ușă.

— Intră, zise Benaldi, crezând că servitoarea sa, bătrâna Beppa, îi aducea la masă.

Dar, în locul ei, apăru un bărbat, care din ușă îl întrebă cu voce tremurătoare:

— Pot să intru, maestre?

Filippo Benaldi sări în sus:

— Tu, Stefanello? Tu, copilul meu? Mă gândeam tocmai la tine.... Asta mi se întâmplă foarte des. Tocmai căutam să 'mă amintesc când am primit ultima ta scrisoare.

— Iată că am venit eu în locul scrisorei. Voiam să te ved, maestre.

— Scump copil! Ah! o să petrecem câte-va momente împreună. Eu n'am să 'ți spun nimic; viața mea e tot d'auna aceeași; n'am găsit pe nimeni cu care să te pot înlocui: toți sunt slabi, toți sunt mediocri. Dar ia să vedem tu ce ai să 'mă spui. Șezi, stai să aprind lampa ca să te pot vedea. Să mănânc cu mine. Ast-fel vom putea vorbi mai mult. Beppa, Stefanello rămâne la masă; vezi, ai grije. Ah, copilul meu, ce bine îmi pare că te ved.

Și vorbind mereu, bătrânul Benaldi se ducea, venea, aprindea lampa, se întorcea la Stefanello și 'i strângea mâinile cu iubire. Dar când se uită bine la el, rămase îngrijat, dete din cap și ridică din umeri; apoi, venind drept înaintea lui, îl privi în față și îl întrebă:

— Dar ce ai?

Stefanello lăsă ochii în jos, și tăcu. Benaldi apropiă lampa ca să 'l vadă mai bine. Observă că Stefanello își strângea buzele și se silea să 'și reție lacrimile ce 'i umpleau ochii.

— Iată, Beppa a adus la masă, zise bătrânul așezând lampa. Vino colea să mâncăm.

Cina nu ținu mult și nu fu veselă, cu toate că Benaldi invita pe oaspele său să golească mai des paharul și 'l reumplea imediat cu vin vechiu de Sicilia. Când Beppa strânse masa, Benaldi, luând tonul autoritar cu care vorbea elevilor săi, se adresă din nou lui Stefanello:

— Acum, să 'mă spui ce ai. Ai întâlnit unde-

va nemernicii care ți-au nesocotit talentul? Stefanello clătină din cap.

— Maestre, zise el, închipueșteți un om căzut din vârful turnului Garisenda, care n'ar muri, dar care ar fi speriat, sdruncinat, amețit. Așa sunt eu. Dar o să 'mî treacă. Mă simt chiar mai bine de când te-am văzut. Era neapărată trebuință să fiu lângă d-ta: am pretextat că ești bolnav, că m'ai chemat... și am venit.

Benaldi se miră.

— Nu sînt în stare să desleg enigme, zise el. Véd numai că ești trist și ași voi să te mîngăi. Aide, explică'mî din ce turn ai căzut, și pe urmă vom vedea.

Stefanello atât aștepta: voia să vorbească, căci pentru asta venise. Povesti bătrînului starea sa sufletească din seara în care văzuse pe Violanta întăia dată, până când marchizul Annibal îl insultase înaintea ei: în ziua aceea, lămuri el, căzuse din înălțimea turnului. Acum Violanta se mărita și el n'a mai vrut să stea acolo. Va căta să cugete la dînsa ca la o moartă, fără s'o mai vază vredată. Trăise doi ani cu amintirea primei zile în care o văzuse: va putea trăi toată viața cu amintirea celor câte-va luni.

Când isprăvi, Stefanello se uită la Benaldi. Văzu în adevăr că era mișcat; dar mai observă în ochii lui un fel de bucurie triumfătoare, care 'l surprinse.

— Scumpul meu copil, începu Benaldi...

— Nu mă sfătui s'o uit, îl întrerupse Stefanello; nu voi s'o uit.

— Cine ți-a vorbit de asta? Din contra, adu-ți aminte de ea și gîndește-te la dînsa tot-d'auna. Talentul tîu nu va pierde nimic. Aide, Stefanello, cugetă: nu este așa că nu 'ți-ai închipuit nici odată că contele Savelli ți-ar putea da pe fiica sa? Știi bine că te-ar fi închis într'o casă de nebuni, la o asemenea propunere. Ea rămîne deci pentru tine aceea ce a fost, o muză care să te inspire. Cîntă pentru ea, ce 'ți pasă dacă o vezi sau nu. Uite, vino la clavier: cîntă aria lui Demetrio.

Nu mai poftă de cîntat nu avea Stefanello; dar era obicinuit din vremuri să asculte pe maestrul Benaldi. Se sculă și se apropiă de clavier, pe care maestrul deschisese deja partiția operei Antigono de celebrul Hassé. Sentimentele ce avea să exprime în aria lui Demetrio se potriveau cu ale lui, așa încât putea să le reproducă întocmai, și maestrul Benaldi o alesese într'adins. Stefanello ênsă îl înșelă în speranțele lui și bêtrînul murmură printre dinți:

— E prea proaspăt încă. Asta nu vine așa repede... Cu toate astea, ocaziunea era foarte bună. Insfirșit o să vie, mai târziu.

Și, ca să mai distreze pe elevul sîu, îl puse să cînte mai multe bucăți noi, până ce orologiul de la San-Petronio sună miezul nopței și 'l sili să lase pe călător a se odihni puțin.

Comunicația între diferitele orașe era pe vremea aceea foarte anevoioasă. Stefanello nu văzu de cît prea puțini oameni venind de la Roma și nici unul din ei nu pomenise măcar de căsătoria Violantei. Nu'i cercetase, în adevăr, dar o căsătorie între un Colonna și o Savelli trebuia neapărat să fie cunoscută de tot orașul. De aceea, când Stefanello se interesa și întreba ce s'a mai petrecut la Roma în timpurile din urmă, era negreșit încredințat ca evenimentul acesta i se va spune cel d'întăi. Cu toate acestea, nimeni nu pomenea nimic.

(Va urma)

trad. de Th. M. Stoenescu.

UNA-ALTA

* Un hangiu, la care trăgeau mulți arendași când veneau cu trăsurile la oraș, pusese următorul tarif pentru furagiul cailor: 2 lei pe zi pentru un cal cu coadă, 50 bani pentru un cal fără coadă.

— De ce deosebirea asta? îl întrebă cine-va.

— Pentru că, rîspunse hangiu, calul fără coadă, supărat mereu de muște, nu consumă fin nici a zecea parte cît un cal care poate mânca în liniște.

* Pupă-Lapte era amoretat de a acrită, pe care o compara cu o zeiță.

— Ce te extaziezi așa, omule, îi zise un prieten, nu vezi că are un ochi mai mic?

— Ași! protestă Pupă-Lapte; n'ai văzut'o bine; are din contră, un ochi mai mare.

* Țiganul plecase cu Bălana, s'o vînză la târg. Pe drum, ostenind, descălecă, își legă friul de mână și se culcă să doarmă pe câmp, cu iapa lângă el.

Un hoț, se apropiă pe nesimțite, scoase friul din capul Bălanei și plecă cu ea pe icoi în colo. Când se deșteptă țiganul și se văzu cu friul în mână, stătu în loc și se gîndi:

— Dorm eu or visez? Sînt eu Caracanciu, or nu sînt Caracanciu? Dacă sînt, am pierdut o iapă; dar dacă nu sînt, am câștigat un friu!...

* La o cazarmă, un soldat, cam cu luleaua neamțului, căzuse într'un loc necurat, de unde fusese scos cu mare greutate.

— Și-ai căzut adînc, mē leat? îl întrebau camarazii.

— Până la călcăie.

— Ei, și n'ai putut să ieși singur?

— Nu, căci am căzut cu capul în jos.

* Un găgăuță, care voia cu or ce preț să vorbească în termeni radicali, află că două

cuvinte care au aceeași semnificare se numesc sinonime. Intr'o zi, greșindu-și eismarul o ghiată mai mică și alta mai mare, i le asvărli cât colo, strigând:

— Ghetele astea nu sunt sinonime!

LIED

*In inima-mi de veci pustie
O lacrimă zadarnic cat,
O lacrimă să-mi sting durerea
Și jalea mea de insetat.*

*Zadarnic cat, căci în pustiul
Aprins de razele de soare
N'au să țâșnească nici-odată
Răcoritoarele isvoare.*

D. Karr.

ȘTIRI ȘI CURIOSITĂȚI

Drumul de fer Transsiberian. Acest drum de fer care leagă Petersburgul cu Wladivostock, este terminat mai mult de jumătate: primul tren a parcurs deja distanța de la Petersburg la Tomsk. Acest tren are restaurant, bibliotecă, sală de muzică etc., și este luminat cu electricitate. Are o viteză de 40 kilometri pe oră și a ajuns la Tomsk în 6 zile și 6 nopți.

Grădini suspendate. Orașul Paris va deșerna în toți anii primii arhitecților care vor fi făcut cele mai frumoase clădiri în capitală. De cât va timp se construiesc case a căror acoperiș este transformat în adevărate grădini și sere decorative. Babylonia modernă va avea și ea decî grădinile sale suspendate. Ziarul care dă această știre, sfătuiește pe arhitecți să facă la case balcoane și ferestre pentru cultura florilor, preschimbând astfel nu numai acoperișurile, ci și apartamentele, în grădini.

Talia Soldaților. De un secol, talia reglementară tinde spre scădere în cele mai multe state ale Europei. Infanteristul francez care, în 1860, trebuia să fie înalt de cel puțin 1 m. 60 cm., astăzi nu i se cere decât 1 m. 54 cm. Aceiași talie este exigibilă azi în Germania, când de la 1840 și până la 1893, minimul cerut era de 1 m. 65 cm. În ce privește alte țări iată talia reglementară a soldatului de infanterie: 1 m. 55 cm., în Italia; 1 m. 65 cm. în Anglita; 1 m. 54 cm., în Rusia; 1 m. 55 cm., în Elveția; 1 m. 60 cm., în Norvegia; 1 m. 56 cm., în Holanda; 1 m. 65 cm., în Statele-Unite și 1 m. 65 cm., în România.

Statistica Universului. Actualmente, cele cinci părți ale lumii cunoscute au o suprafață totală de 133 milioane de kilometre, fără a număra cele două continente polare, arctic și antarctic, care sînt nelocuite. Sînt 80 de mi-

lioane kilometre pătrate de pământ fertil, 40 milioane de kilometre de pământ incult, și 4 milioane de deșerturi neproductive. Europa coprinde 367 milioane de locuitori, Asia 898 milioane, Africa 200 milioane, America 126 milioane, și Oceania 40 milioane, ceea ce dă o populație de 1,623,000,000 de locuitori. Dupe d-l Ravenstein, populația maximă a planetei noastre va ajunge, dupe două secole, la 6 miliarde de locuitori.

Trăsurile Electrice în Franța. Toată capitala noastră a putut vedea o trăsură, automobilă, adusă de un doctor Bucureștean. Judecând dupe această trăsură, unii probabil că și-au perdut iluzia despre viitoarele vehicule ce în curând vor inunda lumea. Adevărul este că această trăsură avea o înfățișare foarte neplăcută. Cu toate acestea, în lumea invențiilor și a inovațiilor s'au pus deja în circulație un mare număr de trăsuri mult mai elegante. Așa, se zice că, cel mult până la toamnă, Parisul va avea un mare număr de trăsuri de birjă, constând din cele mai perfecționate automobile electrice.

BULETIN BIBLIOGRAFIC

*) **Nouveau Larousse Illustré**, A ajuns la fascicula 62, care conține numeroase articole interesante, mai ales un studiu amănunțit asupra lui Bonaparte. Acest dicționar se vinde cu fascicula, 50 bani. De vinde la toate librăriile. Pentru abonament a se adresa: *Librairie Larousse*, 17 rue Montparnasse, Paris. În București, la librăriile Haiman și Alcalay.

*) **La Revue d'Art Dramatique**, rue Favart 18, Paris. Abonamentul pe an 22 franci. Numărul pe Iunie conține numeroase articole privitoare la arta teatrală.

* În editura *Revistei Literare*, au apărut:

1) **Nopti-Albe** (1880—1897) ediția IV-a, poezii, de d-l *Th. M. Stoenu*. S'au depus spre vânzare la toate librăriile din capitală. În județe se expediază franco în schimbul costului trimis prin mandat sau mărci postale, pe adresa administrației *Revistei Literare*, strada Arcului No. 10, București. *Prețul unui exemplar 4 lei. Un exemplar în leghătură de lux 6 lei*, Pentru județe a se adăoga 20 bani, taxa recomandării.

2) **Spre Moarte**, nuvele de d-l *Ludovic Dauș*, un volum de peste 200 pagini. Prețul 3 lei.

3) **Cerțea mea**, poezii și proză, un volum gros tipărit pe hârtie extrafină, de d-l *Colonel G. Boteanu*. Prețul 2 lei 50 bani.

Rex.

A V I S

D-nii abonați cari sînt în întârziere cu plata abonamentului, sînt rugați să ne trimită sumele ce ne dătoresc, spre a nu fi nevoiți să le suspendăm trimiterea revistei, precum și a le repeta această invitațiune prin publicitate.

D-nii abonați, care pe timpul verei se duc în alte localități, sînt rugați a ne comunica adresele unde să le trimitem revista; altfel nu răspundem de pierderea numerelor.

Administrația.